

Natuurlijk Delfland
Postbus 133
2600 AC DELFT

NatuurlijkDelfland@knnv.nl
website: delfland.knnv.nl
X: NatuurlijkDelfland
facebook: NatuurlijkDelfland
instagram: NatuurlijkDelfland
Youtube: [klik hier](#)



Natuurlijk Delfland

Afdeling van de Koninklijke Nederlandse Natuur Vereniging

Uitgewerkt door Willemein, coördinator Team Insecten Natuurlijk Delfland
foto van Willemein

Nederlandse naam: Houtsluipwesp

Latijnse naam: *Rhyssa persuasoria* (Linnaeus, 1758)

Familie, Geslacht: Ichneumonidae (Gewone sluipwespen) Geslacht: *Rhyssa*

De familie naam: Ichneumonidae is de familienaam van het soort Ichneumon. De naam Ichneumon komt van een Grieks woord dat 'zij die voetstappen volgen' betekent, verwijzend naar hun gewoonte om voortdurend de beoogde slachtoffers te volgen.

In het Engels wordt deze soort "sabre-wasp" (= sabelwesp) genoemd

Verspreiding over de aarde: grote delen van Europa, Australazische gebied, Noord-Amerika, Zuidoost-Azië en Noord-Afrika. Op de site <https://www.gbif.org/species/1280307> is te zien dat de meeste exemplaren in Europa worden waargenomen.

In Nederland: De soort is volgens waarneming.nl vrij algemeen, maar wordt volgens de verspreidingsatlas niet overal in Nederland waargenomen.

<https://www.verspreidingsatlas.nl/9902306>

Uit waarneming.nl blijkt de soort sinds 2018 vaker wordt waargenomen, met een piek in het jaar 2022.

Biotoop: Deze wespen komen voornamelijk voor in naald- of gemengd bos.

Voedsel imago:

De imago's voeden zich met koolhydraten zoals suiker en zetmeel, die ze bijvoorbeeld verkrijgen door te eten van honingdauw van/op dennennaalden en stuifmeel. Bloemen worden niet bezocht, vermeldt een bron, dat klinkt m.i. tegenstrijdig.

Voedsel larven:

De larven parasiteren op van hout etende insectenlarven. De houtsluipwespen leggen hun eieren in of nabij een levend gastheerinsect. Wanneer het ei uitkomt, begint de larve de gastheer levend op te eten, te beginnen met eerst het spierweefsel en als laatste de vitale organen. Hierdoor blijft de gastheer zo lang mogelijk in leven en is de voedselvoorziening dus vers.

Ei:

Geen foto's gevonden.

Het vrouwtje legt haar eieren in of nabij de larven van de Reuzenhoutwesp (*Urocerus gigas*), houtwespen van Siricidae-soorten, evenals larven van boktorren (*Spondylis buprestoides*, *Monochamus sutor*) en de zeer zeldzame Hendenbok (*Cerambyx cerdo*). In Noord-Amerika zijn het de *Sirex areolatus* en *Syntexis libocedrii*, die in hout leven.

De bronnen zijn niet unaniem over of het ei op of in de nabijheid van de larve wordt gelegd.

Larve:

De larven voeden zich met de larven van voornoemde soorten (zie ei). Ze overwinteren als larve.

Popstadium:

De volgroeide larve verpopt zich in de lente.

Imago(volwassen stadium):

Deze houtsluipwesp is de grootste sluipwesp van Europa. De lengte van een volwassen mannetje varieert van ongeveer 10 tot 20 mm. Een vrouwtje is tot 20 tot 40 mm exclusief de legboor, die langer is dan het beestje zelf. Het vrouwtje heeft een dunne legboor van 20 tot 40 mm, die in rust naar achteren uitsteekt.

Het mannetje heeft een gebroken wit vlak tussen de ogen, het vrouwtje heeft een zwart vlak tussen de ogen met een gebroken witte rand langs de ogen.

Volgens wikipedia worden de volwassen dieren het meest aangetroffen van juli tot augustus, maar op waarneming.nl is juist in mei een piek te zien.



Het vrouwtje is heel herkenbaar aan haar relatief lange legboor.

Het vrouwtje boort diep, tot 40 mm, in het hout door middel van haar dunne legboor (terebra). Ze legt vervolgens haar eieren op larven die diep in hout leven. De legboor is volgens "Puur natuur" en floraenfauna.com multifunctioneel. Ze kan er niet alleen mee boren in hout, maar ze kan er ook mee ruiken. Omdat ze met de legboor kan ruiken, boort ze dus niet lukraak in het hout, maar komt uit bij de larve waarop haar nageslacht kan parasiteren. De Engelse site "buglife" vermeldt dat het vrouwtje niet met de legboor maar hun antennes ruiken. Ze gebruiken de antennes om geuren te detecteren die uit de houten tunnels van de te parasiteren larven komen. Wanneer een vrouwtjes een veelbelovende plek heeft gevonden, begint ze met haar antennes op het oppervlak van het hout te tikken. Vervolgens gebruikt ze haar lange legboor een 'sonde'-gat te boren. Ze boort misschien een paar gaten voordat ze een geschikte positie kiest, en boort dan zo diep als ze kan. Als dit lukt, zal ze na 30-60 minuten de tunnelwand doorbreken, de larven steken en vervolgens een ei op zijn lichaam leggen. Nu de larven verlamd zijn door de steek, wacht hij op de onvermijdelijke ondergang en wordt hij levend verteerd door de larve van de wesp.

De site: sciencedirect vermeldt o.a. dat vrouwtjes dode gastheren in boomstammen kunnen detecteren en parasiteren, wat aantoont dat geluid geen noodzakelijke stimulans is voor het boren. Het geluid van een etende larve is kennelijk niet essentieel is voor de detectie van gastheren.

Wel bleek dat frass (= insecten poep) die zich het dichtst bij de gastheer bevindt, het aantrekkelijkst is. De aantrekkingskracht van de frass neemt af naarmate de afstand tot de gastheer toeneemt. Natte frass lokt meer boringen uit dan droge frass. Het houtsluipwespen vrouwtje reageerde niet op gewassen larven.

Deze sluipwespen hebben een dun zwart lichaam, verschillende witachtige vlekken op het hoofd, de thorax en de buik en lange oranje poten, het onderste deel van de achterste poten zijn meer grijsbruin. De antennes zijn zwart, lang en dun.

Naturespot vermeldt: Als je goed kijkt, zie je ook dat hij dwarse ribbels heeft aan de bovenkant van de thorax, aan de voorkant, die hij gebruikt om zich schrap te zetten als hij uit het houten hol tevoorschijn komt waarin hij zich heeft verpopt.

Er staat een filmpje van een eierlegend vrouwtje op:

https://en.wikipedia.org/wiki/Rhyssa_persuasoria

Op het filmpje is te zien dat het vrouwtje haar legboor in een zwart omhulsel bewaard als deze niet wordt gebruikt. Dit omhulsel krult in dit filmpje op als de legboor in het hout verdwijnt. Als de legboor uit het hout teruggetrokken wordt, poetst het vrouwtje de legboor en waarna de legboor weer in het omhulsel wordt opgenomen.

Mijns inziens bevestigt het filmpje dat het vrouwtje niet met de legboor, maar met haar antennes de locatie van de gastheer lokaliseert.

Andere filmpjes zijn te zien op: <https://www.youtube.com/watch?v=rWTVmsFeWd4> en <https://www.facebook.com/watch/?v=906055429817586> Op dit laatste filmpje is te zien dat het omhulsel van haar legboor naar achteren steekt, terwijl zij haar legboor gebruikt.

Foto's met details van het mannetje en het vrouwtje zijn te vinden op:

https://www.bioimages.org.uk/html/Rhyssa_persuasoria.htm

Wetenschap:

De wetenschappers verbaasden zich over dat zulke kleine en ogenschijnlijk kwetsbare dieren door hout boren kunnen boren. Het blijkt dat de cuticula (buitenste 'huid') van hun houtboor zink- en/of mangaanmetalen bevat, die tot 10% van het gewicht van het lichaamsdeel kunnen uitmaken. Deze metalen maken de cuticula sterk en voorkomen dat deze tijdens het boren verslijt.

Ook A. J. Zöllner verwonderde zich over de mogelijkheid dat het beestje in hout kon boren en schreef er in juni 1924 een stukje over. Zie

<https://natuurtijdschriften.nl/pub/1016756/EB1924006139003.pdf>

Film

Sluipwespen hebben de makers van de kaskraker *Alien* geïnspireerd, daarbij werd de bemanning van een ruimteschip gedemoniseerd door een buitenaards wezen dat in hun lichaam groeide en uiteindelijk in een dramatische scène uit hun buik tevoorschijn kwam.

Darwin

Darwin heeft aan de soort Ichneumoniden gerefereerd in een brief aan een vriend over het onderwerp God merkte Darwin ooit op: "Ik kan mezelf er niet van overtuigen dat een weldadige en almachtige God opzettelijk de Ichneumonidae [Ichneumoniden] zou hebben geschapen met de uitdrukkelijke bedoeling om hun voeding in de levende lichamen van rupsen."

Lijkt op

Deze soort onderscheidt zich van *Megarhyssa rixator* door de afwezigheid van twee witte lengtestrepen op het borststuk en kleine witte stippen op het achterlijf (ipv grotere vlekken). Zeer uitzonderlijk zijn er twee rode lengtestrepen aanwezig op het borststuk.

Generaties:

Er is slechts 1 generatie per jaar.

Overwinteren:

Als larve

Vijanden:

Ik kon hier niets over vinden.

Bestrijding: n.v.t.**Mijn ervaring:**

Op een regenachtige dag bladerde ik in een oud tijdschrift van Puur natuur en zag een stukje over dit insect. Ik was gefascineerd. Ik bleek al een keer een vrouwtje gefotografeerd te hebben, daarom besloot ik deze soort uit te werken.

Gebruikte bronnen:

Boeken: De grote natuurgids door Toman -Felix 5^e druk 2001 blz. 292 en afbeeldingen op pag. 277 en 293

Tijdschriften; Puur natuur zomer 2023 pag. 17

Websites: Waarneming.nl, wikipedia, verspreidingsatlas.nl, nederlandsesoorten.nl, natuurespot-org-uk

<https://www.buglife.org.uk/bugs/bug-directory/the-sabre-wasp/>

<https://www.floraenfauna.com/viewtopic.php?t=4975>

Misschien interessant om te bekijken:

Detail foto kop: <https://artsandculture.google.com/asset/rhyssa-persuasoria-linnaeus-1758/LAGTSWaW7jVotQ>

<https://natuurtijdschriften.nl/pub/1016756/EB1924006139003.pdf>

https://www.bioimages.org.uk/html/Rhyssa_persuasoria.htm

<https://www.gbif.org/species/1280307>

misschien interessant om te lezen:

<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/0003347270900771>

<https://www.cambridge.org/core/journals/bulletin-of-entomological-research/article/abs/an-analysis-of-geographical-variation-in-the-parasitoid-rhyssa-persuasoria-l-hymenoptera-ichneumonidae/3460B99611CE702E027F639CE1739855>

via de site is een art. van 1992 in het Engels te downloaden:

<https://www.biodiversitylibrary.org/part/94804>

